

Г.К. ШУЛАНБЕКОВА

ЕЛІМІЗДЕГІ АЗЫҚ-ТҮЛІК МӘСЕЛЕСІН ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ

Бұғаңгі уақытта еліміздің азық-түлік мәселесі терең өзгерістерді өткізіп, әрі қарай да жүйені жетілдіру бағытында жұмыс жүргізуі қажет етіп отырған секторлардың қатарында болғанымен, бұл сала бәрібір құқықтық қамтамасыз ету мәселесін шешу мен жетілдіруді қажет етеді. Азық-түлік бағасының өсу проблемасы – кешенді проблема. Ол мемлекеттік саясаттың бірден бірнеше бағытын қамтиды. Бір бағыттағы мұддедегі басымдық бірден басқа жағына да әсер етеді. Сондықтан азық-түлік өнімдері мемлекеттік құқықтық реттеуді талап ететін стратегиялық объектілердің бірі болуға тиіс. Алайда қазіргі кезде агенттіктер асыл тұқымды мал шаруашылығының дамуын ынталандыру, азық базасын қамтамасыз ету, жаңа өндірістерді құру сияқты стратегиялық міндеттерді орындаумен айналысада. Мұндағы мақсат – азық-түлік өнімдерінің жетіспеушілігі мәселесін шешу немесе бағаны төмендету емес, әлеуметтік тапсырысты орындау болып отыр. Бұл – биліктің халыққа әлеуметтік дағдарысты азық-түлік нарығындағы жағдайды бақылай алатынын көрсеткені.

Дегенмен «Азық-түлік корпорациясы» нарықта батыл әрекет етіп, нарықта бағалардың секірісін реттеп, тапшылықтың орнын толтыру үшін интервенция жүргізуге мүмкіндік беретін азық-түлік шикізатының стратегиялық қорын жасауға міндетті болуы үшін оның құқықтарын кеңейту қажет. Осы орайда агроОнеркәсіптік кешенді дамыту нақты үшін айқындалған мақсаттары мен оларға қол жеткізерлік критерийлері көрсетілген қарапайым және түсінікті Зан керек екенін ұғынамыз.

Әрине үкімет қал-қадірінше әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларына бөлшек сауда бағаларының шекті мәндерін және оларға бөлшек сауда бағаларының шекті рұқсат етілген мөлшерін белгілеудің кейбір мәселелері туралы қаулыға сәйкес комиссия құрып, жақсы жұмыстар жүргізуде. Комиссия өз қызметінде Қазақстан Республикасының Конституциясы мен заңдарын, Қазақстан Республикасының Президенті мен Үкіметінің актілерін және өзге де нормативтік құқықтық актілерді, Ережелерді басшылыққа алады. Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес нақты функцияларды жүзеге асырады.

Биылғы жылы 24 мамырда «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне агроОнеркәсіптік кешенді дамыту және қолдау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы макұлданған болатын. Онда:

- Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі азық-түлік тауарларының өнірлік тұрақтандыру қорларын қалыптастыру және пайдалану кезінде заңнама талаптарының бұзылғаны үшін жауаптылықты қөздейтін жаңа баппен толықтырылады, өйткені заң жобасымен негізделетін сатып алу және тауар интервенцияларын жүргізу тетіктері өнірлік тұрақтандыру қорларын басқару жөніндегі субъектілер міндеттерінің ауқымын кеңейтеді;

- «АгроОнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумактарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» Қазақстан Республикасының Заны азық-түлік тауарларының өнірлік тұрақтандыру қорларын қалыптастыру және пайдалану кезінде сыйбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды болдырмау мақсатында «тіркелген баға» деген жаңа ұғыммен толықтырылады делінген болатын.

Ауыл шаруашылығы өндірісіне оның өнімдері және азық-түлік нарығына барлық әлем елдерінде мемлекеттік тұрғыда реттеу ықпалы жасалынады десек, қателеспейміз. Алайда бұл нарық жүйелеріне ықпал жасау әдістеріне және айтылған нарықтарды реттеуде қолданылатын құралдар жүйесі әртурлі. Егер біз реттеу қажеттілігін, ондағы шаралар жүйесін анықтаймыз десек, ен алдымен бұл саланы не үшін, кім үшін және қандай мақсат үшін реттейтіндігімізді білуіміз керек.

Құқықтық реттеудегі бірінші жағдай – ол тұтынушылар мен ауыл шаруашылық өнімін өндірушілер міндеттерін ескеру. Сол себепті ауыл шаруашылық өнімдер нарығын реттеудегі негізгі мақсат – мемлекеттік өзін-өзі азық-түлікпен қамтамасыз ету, соңдай-ақ: азық-түлік және ауыл шаруашылық саласының өзіндік ерекшеліктермен байланысатын баға деңгейінің құрт өзгерістеріне жол бермеу.

Ауыл шаруашылық өнімдері және азық-түлік мәселесі құқықтық реттелмеген бір де бір елді кездестіре алмаймыз. Біздің еліміз де мемлекеттік басқаруды реттеу органдары болып нарықтың

құқықтық реттелуіне белсene араласады. Бұл тұтынушыларға да, өндірушілерге де қолайлы жағдай тудыру дегенді білдіреді. Дегенмен Қазақстанда азық-түлік өнімдерінің бағасына мемлекеттік-құқықтық реттеуді пысықтау керек. Бағаларды реттеу туралы, кіріске 15%-дан аспайтын үстеме туралы заң қабылдайтын уақыт туған сияқты.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне баға құқықтарын қамтамасыз ету бойынша өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы заңда 163-6-бап «Әлеуметтік маңызды азық-түлік тауарларының рұқсат етілген бөлшек бағаларынан асыру» бар. Оnda «Сауда қызметі субъектісінің әлеуметтік маңызды азық-түлік тауарларының рұқсат етілген шекті бағаларынан асыруы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес 100 АЕК көлемінде айыппұлға экеледі» деп нақты жазылған. Егер ол әкімдіктің базарында рұқсат етілген шекті бағадан асырса, 150 мың теңге көлемінде айыппұл төлеуге тиіс. Егер ол қайтадан заң бұзса, айыппұл көлемі 400 АЕК құрайды». Шындығында азық-түлік тауарларының қауіпсіздік мәселелері заң жүзінде әлі реттеле қойған жоқ. Ұлттық қауіпсіздік туралы заңда да азық-түлік қауіпсіздігі туралы толық қамтылмады. Іс жүзінде азық-түлік тауарларының сапасына бақылау жүргізіледі де, ал санитарлық нормаларды бұзғандар жауапкершілікке тартылады.

Осыдан үш жылдай бұрын азық-түлік тағамдарының бағасын реттеуде шұғыл шаралар жүргізілген болатын. Республикадағы әр облыстың әкімдері өңірлердегі аумақтық органдармен бірлесіп, аймақтарда азық-түлік тағамдарының бағасына қатысты жеке жұмыс жүргізген болатын. Міне сол дәстүрді қайта жаңдандырып, елдегі азық-түлік мәселесі ең өзекті мәселе болып табылатындығын ескере отырып, оның құқықтық тұстарын бірізге түсіріп, айқындалап алғанымыз жөн болар еди.

ӘДЕБИЕТ

1. Әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларына бөлшек сауда бағаларының шекті мәндерін және оларға бөлшек сауда бағаларының шекті рұқсат етілген мөлшерін белгілеудің кейбір мәселелері туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 17 маусымдағы № 665 Қаулысы.

2. Тарифтердің және әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларына бағаның негізсіз осуіне жол бермеу, оларды сатқан кезде альпсатарлық мәмілелерді болдырмау жөнінде ұзақ мерзімді шаралар кепенін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2012 жылғы 29 қаңтардағы № 46-ға Өкімі.

3. АгроОнеркәсіптік кепендері және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 8 шілдедегі № 66 Заны.

Резюме

В этой статье автор рассматривает правовое обеспечение продовольственной безопасности Республики Казахстан. Даны рекомендации по обеспечению стабильности продовольственной безопасности. Рассмотрены меры по обеспечению безопасности населения.

Summary

In this article, the author considers the legal provision of food security of the Republic of Kazakhstan. Given recommendations to ensure the stability of food security. Considered measures to ensure public safety.